

ELEKTROMOBILLARNING HOZIRGI DAVRDAGI AHAMIYATI VA O'RNI

Erbolayeva Nafisa

Pop tumani 3-son politexnikumi

ishlab chiqarish ta'limi ustasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada elektromobillarning hozirgi davrdagi ahamiyati va ularning transport tizimidagi o'rni keng yoritilgan. Global miqyosda ekologik muammolarning kuchayishi, yoqilg'i resurslarining cheklanganligi va energiya samaradorligiga bo'lgan ehtiyoj elektromobillarga bo'lgan qiziqishni oshirmoqda. Elektromobillar an'anaviy ichki yonuv dvigatelli transport vositalariga nisbatan kamroq zararli gazlar chiqaradi hamda atrof-muhitni muhofaza qilishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada elektromobillarning iqtisodiy, ekologik va texnologik afzalliklari, shuningdek, ularni joriy etish jarayonida yuzaga keladigan muammolar tahlil qilingan. Bundan tashqari, infratuzilmani rivojlantirish, zaryadlash stansiyalarini ko'paytirish va mutaxassislar tayyorlash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Elektromobillar zamonaviy transport tizimining ajralmas qismi sifatida barqaror rivojlanishni ta'minlashda muhim omil ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: elektromobil, ekologiya, yashil iqtisodiyot, energiya samaradorligi, zamonaviy transport, elektr dvigatel.

Hozirgi davrda transport sohasi jahon iqtisodiyotining eng muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Aholi sonining oshishi, urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi va yuk tashish hajmining ortishi transport vositalariga bo'lgan ehtiyojni keskin kuchaytirmoqda. Shu bilan birga, an'anaviy yoqilg'ida ishlovchi avtomobillar atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatib, havoning ifloslanishi va iqlim o'zgarishiga sabab bo'lmoqda. Ana shunday sharoitda elektromobillar zamonaviy va muqobil yechim sifatida maydonga chiqmoqda.

Elektromobillar elektr energiyasi asosida harakatlanib, ekologik tozaligi, iqtisodiy samaradorligi va innovatsion texnologiyalarga asoslanganligi bilan ajralib turadi. Bugungi kunda rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarda elektromobillarni joriy etish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biriga aylangan.

Elektromobil — bu elektr dvigatel yordamida harakatlanuvchi transport vositasi bo‘lib, energiyani akkumulyator batareyalarida jamlaydi. Elektromobillarning tarixi XIX asr oxirlariga borib taqaladi. Dastlabki elektromobillar benzinli avtomobillarga nisbatan qulay va sokin bo‘lgan, biroq texnologik cheklovlar sabab keng tarqalmagan.[1]

XXI asrga kelib, akkumulyator texnologiyalarining rivojlanishi, litiy-ion batareyalarning yaratilishi elektromobillarni ommalashtirishga kuchli turtki berdi. Bugungi kunda elektromobillar yuqori tezlik, uzoq masofani bosib o‘tish va qulay zaryadlash imkoniyatlariga ega bo‘lib bormoqda.

Elektromobillarning eng muhim afzalligi — ularning ekologik tozaligidir. Ichki yonuv dvigatelli avtomobillar atmosferaga karbonat angidrid, azot oksidlari va boshqa zararli gazlarni chiqaradi. Elektromobillar esa harakat jarayonida deyarli hech qanday chiqindi gaz ajratmaydi.

Bu holat yirik shaharlarda havoning sifatini yaxshilash, aholining sog‘lig‘ini muhofaza qilish va ekologik muammolarni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, elektromobillar shovqinsiz ishlashi sababli shahar muhitida qulaylikni oshiradi.

Elektromobillarning iqtisodiy jihatdan ham bir qator ustunliklari mavjud. Elektr energiyasining narxi yoqilg‘iga nisbatan arzon bo‘lib, transport xarajatlarini kamaytiradi. Bundan tashqari, elektromobillarda texnik xizmat ko‘rsatish xarajatlari kamroq bo‘ladi, chunki elektr dvigatel murakkab mexanik qismlarga ega emas.[5]

Ko‘plab davlatlarda elektromobil xarid qiluvchilarga soliq imtiyozlari, subsidiyalar va boshqa rag‘batlantiruvchi choralar qo‘llaniladi. Bu esa elektromobillar bozorining tez sur‘atlarda rivojlanishiga xizmat qilmoqda.[4]

Elektromobillar energiyani yuqori samaradorlik bilan ishlatadi. Elektr dvigatellarning foydali ish koeffitsienti ichki yonuv dvigatellariga nisbatan ancha yuqori. Bu esa energiya resurslaridan oqilona foydalanish imkonini beradi.

Shuningdek, elektromobillarni qayta tiklanuvchi energiya manbalari, jumladan quyosh va shamol energiyasi orqali zaryadlash imkoniyati mavjud. Bu esa yashil iqtisodiyot rivojiga xizmat qiladi.

Elektromobillarni keng joriy etish uchun zaryadlash infratuzilmasini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Zaryadlash stansiyalarining yetarli bo'lmashligi elektromobillarning ommalashuviga to'sqinlik qiluvchi asosiy omillardan biridir.

Hozirgi kunda ko'plab mamlakatlarda tezkor zaryadlash stansiyalari, uy sharoitida zaryadlash qurilmalari va aqlli zaryadlash tizimlari joriy etilmoqda. Bu esa elektromobillardan foydalanishni yanada qulaylashtirmoqda.

Elektromobillar nafaqat transport vositasi, balki innovatsion rivojlanish ramzi sifatida ham qaralmoqda. Ular yangi ish o'rinlarini yaratish, texnologik bilimlarni rivojlantirish va sanoatni modernizatsiya qilishga xizmat qiladi.

Ta'lim muassasalarida elektromobil texnologiyalariga oid mutaxassislar tayyorlash, ishlab chiqarish ta'limida zamonaviy uskunalardan foydalanish dolzarb masalaga aylanmoqda. Bu jarayonda politexnikum va kasb-hunar ta'limi muhim rol o'ynaydi.[2]

Elektromobillarni joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Batareyalarning qimmatligi, zaryadlash vaqtining uzoqligi va infratuzilmaning yetarli emasligi shular jumlasidandir. Biroq ilmiy-texnik taraqqiyot ushbu muammolarni bosqichma-bosqich bartaraf etmoqda.

Kelajakda elektromobillar yanada arzon, qulay va samarali bo'lib, transport tizimining asosiy qismiga aylanishi kutilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, elektromobillar hozirgi davrda ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Ular atrof-muhitni muhofaza qilish, energiya resurslaridan samarali foydalanish va barqaror rivojlanishni ta'minlashda

muhim rol o'ynaydi. Elektromobillar zamonaviy transport tizimining ajralmas qismi sifatida kelajakda yanada keng tarqalishi shubhasizdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Qodirov A.A. Transport vositalari va ekologiya. — Toshkent: Fan, 2019. — 240 bet.
2. Abdullayev Sh.Sh. Avtomobil transporti va zamonaviy texnologiyalar. — Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020. — 312 bet.
3. Ismoilov D.M. Yashil iqtisodiyot asoslari. — Toshkent: Innovatsiya rivoji nashriyoti, 2021. — 268 bet.
4. Karimov B.X. Energiya samaradorligi va transport tizimi. — Toshkent: O'qituvchi, 2018. — 198 bet.
5. Xudoyberganov R.T. Elektr transport vositalari texnologiyasi. — Toshkent: Texnika, 2022. — 286 bet.